

**НАСТАВНО - НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Извештај комисије за оцену и одбрану докторске дисертације

На седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду одржаној 21.05.2026. год., именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата Наталија Игњатовић под називом „ИНДИКАТОРИ ПОРЕМЕЋАЈА ЛИЧНОСТИ У АДОЛЕСЦЕНЦИЈИ: ЕКСПЕРТСКА ПРОЦЕНА, ИНВЕНТАР САМОПРОЦЕНЕ И СУБЈЕКТИВНИ ДОЖИВЉАЈ”. Комисија је прегледала докторску дисертацију и подноси следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидаткињи

Наталија Игњатовић је рођена 1993. године у Београду. Основне студије психологије на Филозофском факултету Универзитета у Београду уписала је академске 2012/2013, а завршила 2017. године са просеком 9.27. На истом факултету је наставила мастер студије психологије (клинички смер), које је завршила наредне 2018. године са просеком 10. Мастер тезу под називом „Повезаност механизма превладавања свакодневног стреса са обрасцима афективне везаности адолесцената“ је одбранила под менторством проф. др Тамаре Кликовац. Докторске студије психологије је уписала 2019. године и током студија остварила просечну оцену 10. Од јануара 2020. запослена је као истраживач на Одељењу за психологију, Филозофског факултета у Београду.

У периоду 2018-2020. радила је као демонстратор на предметима Психолошке основе поремећаја у понашању и Психологија криминала на Факултету за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду. Од октобра 2019. као студент докторских студија учествује у припреми и реализацији наставе на предметима Увод у развојну психологију и Развојна психологија на Одељењу за педагогију, Филозофског факултета у Београду. У току основних и мастер студија радила је на развоју, имплементацији и евалуацији пројеката за младе у Србији и пет европских земаља, као члан извршног одбора Европске федерације асоцијација студената психологије (EFPSA).

Клиничку праксу у трајању од годину дана завршила је у Болници за психијатрију КБЦ „Др Драгиша Мишовић“, под менторством психолога Владимира Боровнице. У периоду 2021-2023 била је ангажована као породични саветник у Саветовалишту за брак и породицу ГЦСР у Београду. Носилац је националног и европског сертификата из системске породичне психотерапије и сарадник у едукацији Асоцијације системских терапеута. Завршила је бројне додатне семинаре и обуке из области менталног здравља.

Ауторка (или коауторка) је седам научних чланака, од чега пет у категоријама М21-М23, а своје радове презентовала је на више од 20 научних скупова у земљи и иностранству. Као коауторка рада М21а+ добитница је награде задужбине *Ђоке Влајковића*. Као истраживачица била је ангажована на пројектима Фонда за науку Републике Србије и Erasmus+.

Током докторских студија, објавила је неколико радова, међу којима су најскорије објављени радови о развоју идентитета у адолесценцији:

Игњатовић, Н., и Радосављевић, Ј. (2025). Развој идентитета у адолесценцији. У Н. Симић и М. Белић (Ур.), *Развој етничког идентитета младих у интеркултуралном друштву* (стр. 30-47). Институт за психологију, Филозофски факултет Универзитета у Београду и Државни Универзитет у Новом Пазару. (M41)

Ignjatović, N., Radosavljević, J., & Simić, N. (2024). Investigating Ethnic Identity Development through Storytelling: Conceptual and Methodological Potential of Narrative Approach. *Psihološka istraživanja*, 27(2), 173-195. (M23)

Основни подаци о дисертацији

Докторска дисертација кандидаткиње Наталије Игњатовић под насловом „Индикатори поремећаја личности у адолесценцији: експертска процена, инвентар самопроцене и субјективни доживљај“ израђена је на Одељењу за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду, у оквиру научне области психологије, уже научне области клиничке психологије.

Тема дисертације припада области савремене клиничке и развојне психологије и бави се проблемом раног препознавања и дијагностиковања поремећаја личности у периоду адолесценције. Поремећаји личности предствљају специфичне обрасце искуства и понашања, који у значајној мери одступају од очекиваних и друштвено прихватљивих у свим доменима функционисања, а повлаче за собом велики дистрес и дисфункционалност. Према неким проценама, 10% одрасле популације пати од поремећаја личности, док међу психијатриским пацијентима ови поремећаји чине једну од најчешћих дијагноза. Узроци или корени поремећаја личности обично се налазе у раним трауматским искуствима (из периода раног детињства) али се сам почетак проблема најчешће везује за период адолесценције. Отуда се као врло важно питање намеће проблем ране идентификације и дијагностиковања ових поремећаја, што би омогућило и благовремену интервенцију.

Дисертација представља оригинално емпиријско истраживање засновано на интеграцији теоријских приступа из клиничке психологије, психологије личности и развојне психологије адолесценције, са циљем да се идентификују кључни индикатори поремећаја личности у адолесценцији и валидира инструмент за самопроцену степена ометености функционисања личности на узорку адолесцената у Србији. Дисертација је написана на 129 страна основног текста, уз литературу и прилоге на још 29 страна. Коришћена литература броји 159 извора. Дисертација садржи 1 дијаграм, 1 графикон и 8 табела.

Предмет и циљ дисертације

Предмет ове дисертације односи се на савремено разумевање поремећаја личности, са посебним фокусом на концепт граничног нивоа функционисања личности и његову примену у адолесцентном узрасту. Дисертација се теоријски ослања на психодинамске и развојне концептуализације поремећаја личности, пре свега на Кернбергов модел граничне организације личности, као и на савремене димензионалне моделе интегрисане у DSM-5 и

МКБ-11 класификације. Посебан акценат стављен је на ниво функционисања личности, који обухвата домene идентитета, саморегулације, емпатије и интерперсоналних односа, као централне показатеље патологије личности.

Истраживање које је део ове дисертације је усмерено на адолесценцију као развојно осетљив период у коме долази до интензивне реорганизације личности и формирања стабилног идентитета. Полази се од становишта да управо током адолесценције постаје могуће разликовати нормативне развојне кризе од клинички значајне патологије личности. У том смислу, дисертација разматра однос између уобичајених развојних промена карактеристичних за адолесцентни период и феномена који указују на поремећај личности, попут дифузије идентитета, емоционалне дисрегулације и тешкоћа у интерперсоналном функционисању.

Основни циљеви истраживања односе се на испитивање могућности поуздане процене поремећаја личности у адолесценцији, као и на анализу значаја димензионалног приступа у разумевању и дијагностици патологије личности. Посебно се настоји да се утврди у којој мери ниво функционисања личности представља стабилно и валидно језгро поремећаја личности код адолесцената, независно од специфичних манифестација маладаптивних црта личности. Поред тога, истраживање има за циљ да допринесе бољем разумевању развојног континуитета поремећаја личности, као и значаја раног препознавања и интервенције у циљу спречавања хронификације и тежих психосоцијалних последица у одраслом добу.

Овај општи циљ прецизније је одређен кроз три специфична циља, који се односе на различите перспективе и методе приступања одабраном феномену, а који су били основа за три студије које чине приложу докторску дисертацију. Прва студија испитује начин на који клиничари осмишљавају поремећај личности у адолесценцији, као и која значења придају дијагностичким праксама и сопственој дијагностичкој одлуци у контексту поремећаја личности пре одраслог доба. Друга студија представља културну адаптацију и валидацију првог инструмента за димензионалну процену нивоа функционисања личности у адолесцентном узрасту на српском језику (*Levels of Personality Questionnaire – LoPF- Q 12-18*). Трећа студија фокусирана је на перспективу самих адолесцената са поремећајем личности, кроз феноменолошки утемељен опис њиховог доживљаја себе.

Основне хипотезе

Главни циљ истраживања - идентификација индикатора поремећаја личности у адолесценцији, остварен је кроз три студије. Прва и трећа студија су експлоративне природе, применом квалитативне методологије па за њих нису постављене истраживачке хипотезе. Истраживачко питање прве студије односи се на експлорацију искустава и ставова професионалаца о могућностима ране дијагностике и третмана поремећаја личности. Истраживачко питање треће студије односи се на експлорацију субјективног доживљаја идентитета адолесцената са поремећајем личности – на који начини они разумеју и доживљавају сопствени унутрашњи свет, како га из сопствене перспективе описују, осећају и осмишљавају.

Друга студија у оквиру ове дисертације има за циљ валидацију Инвентара самопроцене степена ометености функционисања личности за адолесценте (LoPF-Q 12-18)

на нашем узорку, конкретно проверу његове структуре, дискриминативне, конвергентне и предиктивне ваљаности. Поменути Инвентар самопроцене почива на четворофакторском моделу који обухвата међусобно умерено повезане димензије идентитета, самоусмерености, емпатије и интимности.

У истраживању се пошло од претпоставке да ће инструмент LoPF-Q 12–18 показати задовољавајуће психометријске карактеристике на српском узорку адолесцената. Очекивало се да ће и у овом културном контексту бити потврђена добра интерна конзистентност укупног упитника и његових главних димензија, као и теоријски заснована хијерархијска структура нивоа функционисања личности, организована око једног општег фактора и четири међусобно повезане димензије: идентитета, самоусмерености, емпатије и интимности (X1). Даље, претпостављено је да ће инструмент имати добру дискриминативну валидност, односно да ће омогућити поуздано разликовање адолесцената из опште популације, клиничких испитаника без симптома поремећаја личности и адолесцената код којих су били присутни симптоми поремећаја личности (X2). Такође се очекивало да ће укупан ниво функционисања личности, као и све појединачне димензије упитника, бити значајно повезани са различитим индикаторима психопатологије и психичког функционисања. Конкретно, претпостављено је постојање статистички значајних повезаности са интернализованим и екстернализованим проблемима, показатељима граничне патологије личности и степеном структурисаности селфа код адолесцената (X3). На крају, пошло се од претпоставке да ниво функционисања личности има значајну предиктивну вредност за психосоцијалне исходе адолесцената. Очекивало се да ће овај конструкт давати јединствен допринос у објашњењу академског и социјалног функционисања, као и субјективног благостања, чак и након контроле интернализованих и екстернализованих проблема (X4).

Кратак опис садржаја дисертације

Докторска дисертација Наталије Игњатовић састоји се од четири основне целине: општег теоријског оквира истраживања и три студије које чине емпиријски део рада. Теоријски оквир обухвата преглед литературе који укључује анализу кључних концепата и резултате претходних истраживања. Емпиријски део за сваку појединачну студију обухвата опис примењене методологије истраживања, резултате и дискусију. Након приказа три студије, следи обједињена дискусија, уз прикатице импликације и препоруке за будућа истраживања. Након тога следе списак коришћене литературе и прилози.

У теоријском уводу разматрају се одређење, клинички значај и развојно порекло поремећаја личности, ограничења категоријалног приступа, заокрет ка димензионалним моделима и значај концепта граничног нивоа функционисања личности. Посебна пажња посвећена је адолесценцији као осетљивом периоду у коме се могу разликовати нормативне развојне промене од клинички значајне патологије личности.

Емпиријски део дисертације организован је кроз три међусобно повезане студије које комбинују квантитативни и квалитативни приступ у проучавању патологије личности у адолесценцији.

Прва студија, спроведена као квалитативно експлоративно истраживање бавила се перспективама клиничара који раде са адолесцентима са поремећајем личности. Циљ је

био да се испита како стручњаци концептуализују поремећаје личности у адолесценцији, како разумеју дијагностички процес и које дилеме прате клиничку праксу у овој области. Узорак за ово истраживање је чинило десет учесника – пет психијатара и пет клиничких психолога који су у свакодневној клиничкој пракси усмерени на рад са адолесцентима. Подаци су прикупљени применом полуструктурисаног интервјуа, који су у просеку трајали око 45 минута, који су у наставку анализирани применом интерпретативне феноменолошке анализе. Анализа одговора подразумевала је детаљно читање и кодирање транскрипата, издвајање тематских целина и реконструкцију начина на који клиничари осмишљавају феномен поремећаја личности, његову дијагностику и третман у адолесцентном узрасту.

Друга студија представља психометријску студију културне адаптације и валидације српске верзије инструмента LoPF-Q 12–18, намењеног процени нивоа функционисања личности код адолесцената. Истраживање је било усмерено на проверу поузданости, факторске структуре, дискриминативне, конвергентне и предиктивне валидности инструмента. У студији су учествовали адолесценти из опште популације, као и клинички узорак адолесцената са и без симптома поремећаја личности. Узорак је био пригодан и чинило га је укупно 453 испитаника узраста 14-18 година, од чега 383 адолесцента из школског и 70 из клиничког подузорка. Присуство поремећаја личности код испитаника из клиничке популације процењено је клиничким интервјуом SCID-5-PD (Structured Clinical Interview for DSM-5 for Personality Disorders; First et al., 2016). Поред упитника *LoPF-Q 12–18 (Levels of Personality Functioning Questionnaire 12-18; Goth et al., 2018)*, примењени су инструменти за процену интернализованих и екстернализованих проблема (*Youth Self-Report – YSR; Achenbach & Rescorla, 2001*), граничне патологије личности (*Borderline Personality Feature Scale for Children-11 – BPFS-C-11; Sharp et al., 2014*), структурираности селфа (*Self-Concept Clarity Scale – SCCS; Campbell et al., 1996*) и психосоцијалног функционисања – путем индикатора благостања (*Кратка скала благостања, Jovanović & Brdarić, 2008*) и академских и социјалних исхода путем композитног скорa компетенције, конструисаног за потребе истраживања. Анализа података обухватала је испитивање интерне конзистентности, факторске анализе ради провере хијерархијског модела инструмента, корелационе анализе за проверу конвергентне валидности, као и регресионе и дискриминационе анализе у циљу испитивања предиктивне и дискриминативне валидности.

Трећа студија је била квалитативни и експлоративна, усмерена на разумевање субјективног искуства адолесцената са граничним поремећајем личности. Истраживање је засновано на интерпретативној феноменолошкој анализи, чији је циљ дубинско испитивање начина на који учесници осмишљавају и доживљавају сопствена искуства. Узорак је чинило тринаест адолесцената – десет девојака и три младића – код којих су били присутни симптоми граничне патологије личности. Подаци су прикупљани полуструктурисаним дубинским интервјуима, заснованим на протоколу IPOP-A (*Interview of Personality Organization Processes in Adolescence – IPOP-A; Ammaniti et al., 2012; Fontana et al., 2021*), при чему су учесници подстицани да кроз примере и личне наративе опишу сопствене доживљаје себе, односа са другима, емоције. Инструмент садржи 41 питање и обухвата три домена, којима се процењује типичан и патолошки развој организације личности адолесцената. Испитивање укључује бихејвиорални и феноменолошки ниво, због чега је одабран као усклађен са фокусом истраживања на лични доживљај адолесцента. Интервјуи

су у просеку трајали око 90 минута, снимани су и транскрибовани, а подаци су анализирани применом интерпретативне феноменолошке анализе, кроз идентификовање тема, образаца значења и начина на које адолесценти организују искуство себе и односа са другима.

Након приказа три студије, следи интеграција налаза уз завршна разматрања. Најпре су продискутовани резултати у сврху одговарања на кључна питања истраживања, а затим је дискусија проширена на теме и дилеме око којих се води дебата у савременој литератури у овој области. Детаљно су размотрене теоријске и практичне импликације истраживања, његова ограничења, као и сугестије за будућа истраживања. Закључци су јасно и концизно изложени. На крају, наведен је списак коришћене литературе и прилози.

Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација бави се једним од најзначајнијих и истовремено најосетљивијих питања савремене клиничке психологије и психијатрије – препознавањем поремећаја личности у настајању, односно у адолесцентном периоду. Реч је о проблему који и даље представља значајан извор теоријских и клиничких неслагања међу стручњацима, упркос чињеници да поремећаји личности спадају међу најчешће и најсложеније психијатријске дијагнозе у одраслом добу. Њихова тежина и хроничност повезане су са високим степеном личне, породичне и социјалне патње, нарушеним квалитетом живота, тешкоћама у академском, професионалном и интерперсоналном функционисању, као и са честим коришћењем услуга психијатрије, примарне здравствене заштите и социјалне заштите. У том контексту, дисертација је усмерена на рано препознавање поремећаја личности и разумевање њихових развојних манифестација у периоду адолесценције, када интервенције могу имати највећи превентивни и терапијски ефекат.

Један од најзначајнијих научних доприноса рада представља интеграција два различита теоријско-методолошка приступа разумевању патологије личности. Са једне стране, дисертација се ослања на савремени димензионални модел нивоа функционисања личности, који је основа актуелних класификационих система DSM-5 и МКБ-11 и на којем је заснован инструмент LoPF-Q 12–18. Са друге стране, укључен је психоаналитички концепт нивоа организације личности, који омогућава дубље разумевање идентитета, структуре селфа, механизма одбране, афективне регулације и интерперсоналних односа. Повезивањем ова два приступа дисертација је допринела прецизнијем разумевању сржних индикатора поремећаја личности у адолесценцији и њиховом сагледавању у развојном контексту.

Прва студија допринела је разумевању начина на који клиничари у нашем систему менталног здравља концептуализују, процењују и третирају поремећаје личности у адолесценцији. Резултати су показали постојање бројних професионалних, етичких и институционалних дилема у вези са дијагностиковањем поремећаја личности пре одраслог доба, али и постепено прихватање савремених развојних и димензионалних концептуализација патологије личности. Истраживање је указало на потребу за јаснијим клиничким смерницама, додатном едукацијом стручњака и развојем уједначеније праксе процене и третмана адолесцената са тешкоћама у функционисању личности.

У оквиру друге студије успешно је спроведена културна адаптација и валидација српске верзије инструмента LoPF-Q 12–18, чиме је домаћој научној и клиничкој заједници по први пут стављен на располагање инструмент за димензионалну процену нивоа

функционисања личности код адолесцената. Резултати истраживања показали су задовољавајуће психометријске карактеристике инструмента, укључујући високу интерну конзистентност, потврду претпостављене хијерархијске факторске структуре и добру дискриминативну, конвергентну и предиктивну валидност. Показано је да инструмент успешно разликује адолесценте из опште популације од клиничких група, као и адолесценте са израженим симптомима поремећаја личности од оних код којих такви симптоми нису присутни. Такође, утврђена је значајна повезаност нивоа функционисања личности са интернализираним и екстернализованим проблемима, индикаторима граничне патологије личности и степеном структурисаности селфа. Добијени налази пружили су подршку савременом разумевању поремећаја личности као континуума оштећеног личносног и интерперсоналног функционисања, а не као скупа међусобно изолованих категорија. Истовремено, показано је да ниво функционисања личности има значајну предиктивну вредност за психосоцијалне исходе адолесцената, независно од присуства општих психопатолошких симптома.

На крају, значајан допринос дисертације односи се и на квалитативно истраживање субјективног искуства адолесцената са граничном патологијом личности. Применом интерпретативне феноменолошке анализе омогућен је дубински увид у начин на који адолесценти доживљавају себе, сопствене емоције, односе са другима, нестабилност идентитета и тешкоће у интеграцији различитих аспеката селфа. Резултати су указали на централни значај поремећаја идентитета и нестабилности селфа у организацији патологије личности, као и на изражене тешкоће у успостављању континуитета сопственог искуства и стабилних интерперсоналних односа. Посебна вредност ове студије огледа се у томе што је омогућила да се феномен поремећаја личности сагледа из перспективе самих младих, што представља релативно ретко истраживану област у домаћем контексту.

Практични и клинички значај дисертације огледа се у томе што њени резултати омогућавају раније и прецизније препознавање поремећаја личности, као и планирање благовремених, специјализованих и на подацима заснованих интервенција усмерених на оне домене функционисања у којима је оштећење најизраженије. На тај начин, дисертација доприноси превенцији бројних неповољних исхода у одраслом добу и унапређењу система заштите менталног здравља младих.

У целини, дисертација остварује значајан научни допринос јер интегрише савремене димензионалне моделе, психодинамско разумевање организације личности, психометријску проверу инструмента и квалитативно истраживање искустава адолесцената и клиничара. Њени резултати представљају важан допринос развојној психологији, клиничкој психологији и психијатрији, као и основу за даља истраживања и унапређење клиничке праксе у области поремећаја личности у адолесценцији.

Закључак

Докторска дисертација кандидаткиње Наталије Игњатовић на насловом „Индикатори поремећаја личности у адолесценцији: експертска процена, инвентар самопроцене и субјективни доживљај“ представља оригинално и самостално научно дело којим су у целисти испуњени циљеви и задаци наведени у одобреној пријави докторске дисертације. Кандидаткиња је у својој тези показала разумевање области која је предмет истраживања, критички приступила налазима досадашњих истраживања, брижљиво спровела обухватно прикупљање података и њихову обраду, и показала способност да добијене податке адекватно интегрише и интерпретира.

Имајући све изнето у виду, Комисија закључује да је дисертација (а) у складу са одобреном пријавом, (б) представља оригинално и самостално научно дело и (в) да су се стекли услови за њену одбрану, те предлаже Наставно-научном већу Филозофског факултета да прихвати наше позитивно стручно мишљење и кандидаткињи Наталији Игњатовић одобри јавну одбрану докторске дисертације **ИНДИКАТОРИ ПОРЕМЕЋАЈА ЛИЧНОСТИ У АДОЛЕСЦЕНЦИЈИ: ЕКСПЕРТСКА ПРОЦЕНА, ИНВЕНТАР САМОПРОЦЕНЕ И СУБЈЕКТИВНИ ДОЖИВЉАЈ**.

У Београду,

КОМИСИЈА:

22. маја 2026.

проф. др Ксенија Крстић (председник комисије)
Филозофски факултет
Универзитет у Београду

др Ивана Перуничкић
Филозофски факултет
Универзитет у Београду

др Нина Бркић Јовановић
Медицински факултет
Универзитет у Новом Саду